

Fogler Emánuelné Lányával

Ez anyukám, Fogler Emánuelné [szül. Eckstein Jolán] és az egyik húgom, Rózi. Anyámon paróka van, de olyan jól meg van csinálva, hogy meg se lehet mondani, hogy nem az igazi haja. Édesanyám a csepeli rabbi lánya volt. Pontosán nem tudom, hogy találkoztak a szüleim, de biztos, hogy sadhenolás [lásd: házasságközvetítő, sadhen] által. Másképp nem volt nálunk annak idején, csak sadhenolás által. A szerelem később fejlődött ki. Hát olyan szerelemmel, mint amit az én szüleimnél láttam, életemben én még nem találkoztam! Édesanyám fűzőkészítő volt. Otthon dolgozott, és sok vendége volt, akinek készített. Házhoz jöttek, ott próbálták a vevők. A mama mindig varrt, még vasárnap is. Mivel anyukám dolgozott, és négy gyerek volt, hát valakinek el kellett látni a házimunkát is, és akkor bentlakó cseléd volt. Ezek a cselédek falusi lányok voltak a környező falukból. Nem volt állandó cselédünk, csak időszakonként egy-két hónapig. A szolgálóknak csinálni kellett a takarítást, a főzésnél segédkezni, a mosásnál segédkezni, és addig

az édesanyám tudott dolgozni a szakmájában. Édesanyám parókát viselt. Volt alatta valami rövid haja, de parókában járt. Amikor a paróka nem volt rajta, akkor fejkendővel be volt takarva a feje. Otthon általában kendőben járt, ha valahova elmentek vagy látogatóba, akkor a parókát vette föl. A péntek este csodálatos dolog volt. Nagy szeretettel gondolok rá vissza. Anyukám gyújtotta meg a gyertyát [lásd: gyertyagyújtás; szombat], és mondta el az áldást rájuk. Két gyertyatartó volt direkt erre a célra, másra nem használtuk. Rengeteg dal, ún. zmiresz [jiddis: 'zsoltár'] volt a péntek esti vacsoránál. Vacsora előtt a lányok édesapánkkal eltáncolták a Sálom Alékhemet. Az édesanyám csinálta a barheszt, és a pék megsütötte. Elvittük, akárcsak a sóletet, ami a pénteki kemence melegében főtt meg. A sóletet előre elkészítették, lekötötték papírral, és úgy vitték el. Volt ilyen papírcédula számmal, amit ráragasztottak a barheszra és a sólet tetejére is, hogy lehessen tudni, kié. Kenyeret is csinált az édesanyám, és azt is a péknél sütöttük ki. A kenyérért általában a gyerekek mentek, a kalácsért is, de ahhoz nem szabadott hozzányúlani természetesen. A sóletet szombaton a 13 éven aluli gyerekek -- mert azoknak még szabad volt vinni -- vitték haza általában [lásd: szombati munkavégzés tilalma; bár micvá]. Hogyha nem, akkor a keresztények közül valaki, akik a tüzet is kezelték otthon, meg a villanyt fölgyújtották [lásd: sábesz gój]. Péntek este húsleves volt, halétel és utána a paradicsomszós. A hal volt az előétel, kocsonyás hal, előre elkészített külön tányérokra, és mindenki kapott egy tányért. A halkocsonya az egy különleges finomság volt. A levesben volt leveshús, a leveshúsra paradicsomszószt öntöttek. Utóétel is előfordult, sütemény, ami direkt a sábesz tiszteletére lett elkészítve. Anyukám híres volt a sütés-főzés területén. Sokan eljártak hozzá tanulni. Ő a csepei nagymamától tanulta.